

Římský
kalendář
(Fasti
Romani)

1	b	Philippus et Jacobus	11	v	f	Marcellianus et Petrus	q
2	l	Sigismundus rex	12	vi	g	Constantinus	r
3	o	Marcellianus et Petrus	13	vii	h	Quintilianus	s
4	ii	Constantinus	14	viii	a	Valentinus	t
5	iii	Constantinus	15	ix	b	Agathangela	u
6	iiii	Constantinus	16	x	c	Philippus et Iulianus	v
7	v	Constantinus	17	xi	d	Pompeius	w
8	vi	Constantinus	18	xii	e	Agathangela	x
9	vii	Constantinus	19	iii	f	Pompeius	xi
10	viii	Constantinus	20	iiii	g	Agathangela	xii
11	ix	Constantinus	21	v	h	Constantinus	1
12	x	Constantinus	22	vi	a	Constantinus	2
13	xi	Constantinus	23	vii	b	Constantinus	3
14	xii	Constantinus	24	viii	c	Constantinus	4
15	i	Constantinus	25	ix	d	Constantinus	5
16	ii	Constantinus	26	x	e	Constantinus	6
17	iii	Constantinus	27	xi	f	Constantinus	7
18	iiii	Constantinus	28	xii	g	Constantinus	8
19	v	Constantinus	29	i	h	Constantinus	9
20	vi	Constantinus	30	ii	a	Constantinus	10
21	vii	Constantinus	31	iii	b	Constantinus	11

Římská éra

- Vychází z legendy o založení Říma
 - Dle Varrona „v dubnu třetího roku VI. olympiády“ – Kdy to bylo?

Ante Ch(ristum) n(atum) –

ROK (*annus*) – kalendářně ustanoven reformou Julia Caesara

Odtud název pro kalendář...

- 365 a čtvrt dne (5 hodin a 52 minut)
- Jednou za 4 roky přestupný rok – 29. únor
- Roky označovány dle jmen úřadujících konzulů:
 - *M. Tullio et C. Antonio consulibus* (ablativ)
- Roky měly letopočet se vztahem k založení Říma:
 - *sescentesimo nonagesimo primo anno Urbis conditae*
 - Roku 691. od založení Říma – kdy tedy?

Průběh roku v římském kalendáři

- Počátek roku **původně v březnu**
- to zanechalo stopu i po změnách kalendáře jednak v pojmenování měsíců, jednak při vkládání dne v přestupném roce na konec února (původně konec roku)
- 12 měsíců (*mensis, is, m.*)
- Názvy měsíců původně přídavná jména
 - *Mensis Ianuarius* – měsíc „lednový“

Měsíce v římském kalendáři

1. *Ianuarus* (= leden) – podle boha *Iana (Jana) – Ianus*, boha začátku a průchodu
2. *Februarius* (= únor) – od slova *februa*, obřadné očistné prostředky používané v únoru o svátku Luperkalií
3. *Martius* (= březen) – podle boha války *Marta (Mars)*
4. *Aprilis* (= duben) – z *aphrilis* < *Aphrodite (Afrodita)*, tento měsíc byl zasvěcen *Venuši*
5. *Maius* (= květen) – podle boha *Maia*, ochránce vzrůstu
6. *Junius* (= červen) – podle královny bohů *Iunony (Juno)*
7. *Quintilis*, později *Julius* (= červenec) – pátý měsíc, později Juliův podle *Iulia Caesara*
8. *Sextilis*, později *Augustus* (= srpen) – šestý měsíc, později Augustův podle císaře *Augusta*
9. *September* (= září) – sedmý měsíc, později *Germanicus*
10. *October* (= říjen) – osmý měsíc
11. *November* (= listopad) – devátý měsíc
12. *December* (= prosinec) – desátý měsíc

Zajímavosti římského kalendáře

- Názvy měsíců *od Quintilis až po December*
 - původně do r. 53. př. Kr. začínal rok březnem, reforma za Caesara
 - Roku 44 př. Kr. na počest Caesara pátý měsíc – **Quintilis** – přejmenován na **Julius** podle Iulia Caesara
 - Roku 8. př. Kr. *Sextilis* – šestý měsíc – přejmenován na **Augustus** podle císaře Augusta

Dny v týdnu

- Římský kalendář znal **později i dny v týdnu**, které nazýval podle planet a jim odpovídajících božstev (tzv. pánů dne a pánů noci, popř. i pánů jednotlivých hodin):
- Dies Solis – neděle („den slunce“)
- Dies Lunae – pondělí („den měsíce/luny“)
- Dies Martis – úterý („den Martův“)
- Dies Mercurii – středa („den Merkuriův“)
- Dies Jovis – čtvrtek („den Jovův“)
- Dies Veneris – pátek („den Venušin“)
- Dies Saturni – sobota („den Saturnův“)

Dny v týdnu

Křesťanství nahradilo jinými názvy:

- pro neděli *Dies dominica* (den Páně),
- pro sobotu *sabbatum*
- pro ostatní dny se používalo termínu **feria** + „pořadí všedních dní od neděle“ (neděle byla prvním dnem týdne)
- **Např.**
 - **pondělí** bylo „všedním dnem týdne, druhým po neděli“ (včetně neděle) – *feria secunda* (2.),
 - **úterý** *feria tertia* (3.),
 - **středa** *feria quarta* (4.),
 - **čtvrtek** *feria quinta* (5.),
 - **pátek** *feria sexta* (6.)

Dny v měsíci v římském kalendáři

- Den – *dies*
- V měsíci 30, 31 nebo 28 dní
- V každém měsíci tři hlavní svátky
 - **Kalendae** (Kalendarum, f.), K. Kal. – první den v měsíci
 - **Nonae** (Nonarum, f.), Non. – obvykle pátý den v měsíci (leden, únor, duben, červen, srpen, září, listopad a prosinec) nebo 7. den (v ostatních m.)
 - **Idus** (Iduum, f.), Id., obvykle třináctý den v měsíci (leden, únor, duben, červen, srpen, září, listopad a prosinec) nebo 15. den (v ostatních m.)
- Podle těchto tří dnů v měsíci se určoval každý den, a to tak, že se stanovilo, kolik dní chybí do nejbližších z nich
- Např. datum *ante diem V. Nonas Martias* – 5. den do březnových Non
 - (počítá se jak samotný den, tak i Nony)
 - tedy 3. března

Dny v měsíci v římském kalendáři

- Pozor – Římané část dní **odečítali od měsíce následujícího**
 - druhá polovina měsíce
 - protože např. 25. leden se označuje jako 8. den do únorových kalend (***a. d. VIII Kal. Feb.***)
 - v názvu se tedy objeví měsíc únor, i když jde ve skutečnosti o leden.

Další časové údaje

- Občanský den – *dies civilis*
 - *Od půlnoci do půlnoci*

Hodina – *hora (horae, f.)*

Noc – *nox (noctis, f.)*

Část noci – *vigilia (vigiliae, f.)* – *hlídka*